

СТ А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Десислава Вараджакова,
Национален институт по геофизика, геодезия и география при
Българска академия на науките,
професионално направление: 4.4. „Науки за Земята“,
научна специалност: „Икономическа и социална география“

Настоящото становище е изготвено въз основа на заповед № РД-38-443/18.7.2025 г. на ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ за участие в състава на научно жури за защита на дисертационния труд **„Конфесионално развитие на България от Освобождението до днес – географско разпространение, взаимоотношения между отделните конфесии в страната, проблеми и перспективи“** за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление: 4.4. „Науки за Земята“, научна специалност: „География на населението и селищата“ на докторант **Кирил Иванов Николов**. Съобразено е с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, на Правилника за неговото прилагане и на Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Кратки биографични данни

Кирил Николов е роден на 12.05.1994 г. От представената автобиография в документите по процедурата за защита на дисертационния труд е видно, че докторантът е завършил ОКС „бакалавър“ по специалност „География“ през 2017 г. и ОКС „магистър“ по „Регионално развитие и управление“ към специалност „География“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ през 2018 г. Зачислен е за редовен докторант през 2021 г., а през 2022 г. преминава в задочна форма на докторантура с научен ръководител доц. д-р Георги Бърдаров. От 2016 г. работи в различни столични училища като учител по география, а от 24.03.2022 г. е асистент в катедра „Социално-икономическа география“ на Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Обща характеристика, структура, съдържание и актуалност на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от 185 страници, структурирани по следния начин: увод, четири глави, заключение, използвана литература, списък с абривиатури и съкращения и списък с 25 авторски картографски фигури и 5 таблици. Списъкът на използваните източници обхваща 162 заглавия, от които 137 на кирилица, 25 на латиница.

Дисертабилността и актуалността на избраната за разработване тема се основават на необходимостта от изследване на религиите, тъй като те са един от основните фактори, които въздействат върху културното развитие на народите по света, както и поради факта, че определят поведението на хората в целия свят. Дори и в рамките на една религия се наблюдават регионални различия, които са обусловени от географски, исторически и културни фактори.

Дисертационният труд е добре структуриран. Във въведението в ясен и концентриран вид са представени изследователския въпрос, обекта и предмета на дисертационния труд, целта на изследването, научно-изследователските задачи и използваните теоретични и емпирични методи.

В първа глава са представени теоретико-методологичните основи на изследването. Разгледани са някои основни термини, използвани в изследването, като аномия, конфесия, секта, вероизповедание, култ. Направен е преглед на видовете класификации на религиите в света. Разгледано е възникването и развитието на религиозните вярвания като тотемизъм, анимизъм и шаманизъм. Обърнато е внимание и на монотеистичните религии – юдаизъм, християнство, ислям.

Във втора глава в дълбочина е разгледано възникването и разпространението на основните вероизповедания в България. Посочени са предпоставките за възникване, разпространение и развитие на християнството в страната. Отделено е внимание на богомилството - първата появила се ерес, която се противопоставя на българската църква. Важна част от развитието на религиите на територията на България е и навлизането на исляма, което също е проследено в исторически план от неговото проникване в страната до развитието му в наши дни. Разгледано е и мястото на юдаизма в религиите, изповядвани от българските граждани.

В трета глава са разгледани развитието и взаимоотношенията между основните конфесионални общности в България от Освобождението до днес. За целта са обособени три основни периода - от Освобождението до 1944 г., в годините на социалистическо развитие (1944-1989 г.) и актуалното им състояние респективно след 1989 г. Проследено е изменението на конфесионалната структура на населението в България в началото на XXI век като е направен анализ на демографските данни за вероизповеданията от преброяванията през 2001 г., 2011 г. и 2021 г.

В четвърта глава е обърнато внимание на българския етнорелигиозен модел като са разгледани предизвикателствата и заплахите пред него. Описани са приликите между основните религии – юдаизъм, християнство и ислям. В рамките на тази глава е даден е пример с етнорелигиозния модел в Босна и Херцеговина, евентуалните проблеми в който се разглеждат като потенциална заплахата за етническия мир на Балканите. Разгледано е формирането на Босна и Херцеговина, историята на развитието ѝ между началото на Първата световна война и края на Втората световна война, по времето на Тито, по време на Босненската война и блокадата на Сараево, както и актуалното ѝ състояние. В рамките на тази глава докторантът се фокусира върху вътрешните и външните геополитически фактори, които провокират конфронтации по оста християнство-ислям в България и се разглежда ролята на ДПС за българския етнорелигиозен модел след 1989 г. Също така са формулирани заплахите и предизвикателствата пред българския етнорелигиозен модел.

Авторефератът коректно отразява същността на дисертационния труд.

Представеният от кандидата дисертационен труд показва способността на докторанта да реализира самостоятелни научни изследвания.

Научни и научно – приложни приноси в дисертационния труд

Научните приноси в дисертационния труд са свързани с направения анализ на генезиса и историческото развитие на основните религии и религиозни движения в България през вековете и изясняването на техните взаимоотношения в контекста на изключително сложната и пълна с противоречия, крайни политически катаклизми и обрати история на българския народ.

Научно-приложните приноси се състоят в извършването на задълбочен анализ на съвременното състояние на основните религии в България и най-вече на демографския баланс между тях в смесените региони на България, изясняването на формирането през 90-те години на ХХ век на българския етно-религиозен модел и формулирането на авторско определение за конструкцията и съдържанието на този модел. Също така като научно-приложен принос може да се определи и анализа на причините и факторите довели до кървавото разпадане на етно-религиозния мирен модел в Босна и Херцеговина от края на ХХ век и очертаните на тази база реални заплахы от подобен конфликт в България през ХХI век, като за целта са отчетени и степенувани политическите, геополитическите и чисто религиозните фактори, които могат да го предизвикат.

Критични бележки и препоръки

Нямам сериозни критични бележки към съдържанието и същността на дисертационния труд. Препоръчвам докторанта да се насочи към публикационна активност в реферирани и индексирани издания по SCOPUS и Web of Science.

Заклучение

Актуалността на темата на дисертационния труд, неговата структура, съдържание, резултатите и приносите му предоставят достатъчно доказателства за компетентността на докторанта. Кандидатът е представил 5 публикации, с които покрива минималните наукометрични изисквания. Това ми дава основание да изразя своята положителна оценка и да предложа на научното жури да присъди на Кирил Николов образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 4.4. „Науки за Земята“, научна специалност „География на населението и селищата“.

25 август 2025 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Д. Вараджакова/